
KLIMAGUIDE FOR NTLs TILLITSVALGTE

INNHOLD

1. INNLEDNING	3
2. MILJØ OG KLIMA I STYRINGSSYSTEMENE	4
3. MILJØSERTIFISERING	6
4. IDEER TIL LOKALE TILTAK	9
6. KILDER OG INSPIRASJON	11

1. INNLEDNING

I NTLs prinsipp- og handlingsprogram står det skrevet:

NTL vil arbeide for en bærekraftig utvikling av samfunnet som tar vare på natur og miljø også til det beste for kommende generasjoner.

At vi lykkes med å stoppe klimaendringene er sentralt for våre medlemmers arbeidsplasser og velferd. Et trygt og bærekraftig samfunn er avhengig av at vi vinner kampen mot global oppvarming og ekstremvær. Klimaspørsmålet dreier seg dessuten om solidaritet - med fremtidige generasjoner, med land i sør og med de som blir rammet av klimaendringer og omstillinger også i Norge. For å lykkes med dette, må arbeidet for en bærekraftig og klimavennlig utvikling av samfunnet foregå bredt. NTL har vedtekstfestet dette gjennom at et av forbundets formål er å:

.. arbeide for en klimavennlig omstilling av arbeidslivet

Statlige virksomheter kan gjøre mye for å bidra til et mer klimavennlig samfunn, og vi som tillitsvalgte har en viktig rolle. Derfor har NTL laget denne veilederen, for å inspirere til klimaarbeid i virksomhetene. Det finnes mange muligheter til å jobbe med klima på arbeidsplassen, og vi går gjennom noen av dem i denne veilederen. Noen tiltak er lette å få til, mens andre krever mer. Både store og små prosjekter er verdifulle, og ambi-

sjonsnivået kan settes etter lokale forhold og virksomhetens størrelse og oppgaver. Alle kan gjøre noe.

Miljø og klima er en av tolv punkter i statens hovedavtale under *Formål og intensjoner*:

***Miljø og klima
Hensynet til miljø og klima skal være en del av partssamarbeid og medbestemmelse og skal bidra til en bærekraftig utvikling.***

I hovedavtalen mellom LO og NHO slås det fast i § 9-1 Målsetting at:

Det er viktig å fremme forståelse for og innsikt i bedriftens økonomi og virksomhetens påvirkning på det ytre miljø.

Det er derfor fullt innenfor NTLs mandat å løfte klima- og miljøspørsmål i partssamarbeidet.

Arbeidet for et godt miljø og et godt arbeidsmiljø går hånd i hånd. Det er derfor viktig at tillitsvalgte alltid er inkludert i hele prosessen med å gjennomføre klimatiltak på arbeidsplassen. Bare slik kan vi sikre den forankringen og oppfølgingen som er nødvendig for å oppnå best mulig kvalitet på arbeidet. Medbestemmelse er nøkkelen.

2. INKLUDERE ARBEIDET MED DET YTRE MILJØ I HMS-ARBEID OG STYRINGSSYSTEMER

En mulighet for å arbeide systematisk med klima og miljø i virksomheten, er å inkludere det ytre miljø i HMS-arbeidet.

På denne måten får man:

- Integrert miljø- og klimaspørsmål i virksomhetens HMS-arbeid
- Integrert miljø- og klimaspørsmål i virksomhetens rapporterings- og styringssystemer
- Styrket miljø- og klimakompetansen blant virksomhetens ansatte

Områder som er inkludert:

- Avfall
- Energi
- Transport
- Innkjøp og materiellbruk
- Utslipp til luft og vann
- Estetikk

Dette har de blant annet gjort i Nedre Eiker kommune. På ntl.no/miljo finner du en kort veileder for denne modellen, og guiden *Miljøarbeid - Inspirasjon og råd for systematisk miljøinnsats* som beskriver metoden grundigere.

Verneombud og arbeidsmiljøutvalg

Verneombud og arbeidsmiljøutvalget kan også behandle saker om hvordan arbeidsplassen kan bli mer klimavennlig. Mange saker har både et miljø- og et arbeidsmiljøperspektiv, som inneklimate, kontor- og arbeidsutstyr og reisepolicy. Verneombud og arbeidsmiljøutvalgene vil dermed både

direkte og indirekte behandle klima- og miljøspørsmål som en del av sitt oppdrag.

For å sikre kontinuitet i klima- og miljøarbeidet uavhengig av enkeltpersoner kan det være virksomt å få en gjennomgang av virksomhetens klimainnsats inn i årshjulet. En årlig gjennomgang forplikter både arbeidstaker- og arbeidsgiversiden til å følge opp tidligere vedtak og gjør det lettere å foreslå nye.

Ved siden av arbeidsmiljøutvalget bør også klima- og miljøarbeid inngå i det ordinære partssamarbeidet.

Grønne tillitsvalgte

Et organisasjonsledd kan velge å la en i styret ha ansvaret for miljø- og klimaarbeid. Dette kan enten være en egen tillitsvalgtrolle, eller inkluderes i rollen til verneombudet og arbeidsmiljøutvalgene.

Grønne tillitsvalgte kan være en drivkraft for miljøvennlige tiltak på arbeidsplassen, og sørge for at miljøhensyn blir ivaretatt i alle relevante prosesser.

Styrer

I virksomheter der tillitsvalgte er representert i styret, er det en svært god mulighet til å påvirke virksomheten til å ta større miljøansvar, og å inkludere det i virksomhetens strategier, investeringer og planlegging av driften. Tre eksempler på initiativer et styremedlem kan gjøre er å foreslå et klimaregnskap for virksomheten, foreslå miljøsertifisering av virksomheten eller foreslå investering i mer klimavennlig teknologi og utstyr.

3. MILJØFYRTÅRNSERTIFISERING

Det finnes flere typer miljøsertifisering. Den vanligste er miljøfyrtårn, som innebærer systematisk arbeid med miljøtiltak i hverdagen. The European Eco-Management and Audit Scheme (EMAS) er en lignende sertifiseringsordning, som gjerne brukes for større virksomheter. Virksomhetene oppfyller krav og gjennomfører tiltak for en mer miljøvennlig drift og godt arbeidsmiljø. Lokale tillitsvalgte kan påvirke egen virksomhet til å søke om å bli sertifisert som miljøfyrtårn.

Hva er miljøfyrtårn?

Miljøfyrtårn er en sertifiseringsordning til bruk på virksomhetsnivå. Sertifiseringen er i prinsippet åpent for alle virksomheter, private og offentlige. Virksomheter som går gjennom en miljøanalyse og deretter oppfyller definerte bransjekrav, sertifiseres som miljøfyrtårn. Miljøfyrtårnordningen administreres av Stiftelsen Miljøfyrtårn.

Arbeidet fram til sertifisering tar vanligvis to til seks måneder. Virksomheten skal gjennomføre en miljøanalyse, ved hjelp av en konsulent godkjent av Stiftelsen Miljøfyrtårn. Virksomheten kjøper tjenester fra konsulenten og inngår en kontrakt om å utføre en miljøanalyse og utforme en handlingsplan. Kostnaden er avhengig av omfanget på arbeidet og timeprisen til konsulenten.

Bransjekravene omfatter en rekke enkeltpunkter, men mer overordnet er det et krav om et system for HSM-og miljøarbeidet. Det skal også utarbeides en årlig miljørapport.

Fullstendig kravliste kan leses på <http://www.miljofyrtarn.no/bransjekravene>.

Råd og tips

Miljøsertifisering er en omfattende prosess, og det er viktig at hele virksomheten blir involvert. Arbeidet bør forankres i ei arbeidsgruppe. Denne kan for eksempel utgå fra eksisterende arbeidsmiljøutvalg eller opprettes separat. Arbeidsgruppa bør være parts-sammensatt og være forankret i ledelsen. Det kan være en fordel å utpeke en miljøansvarlig. Medbestemmelsen må selvsagt ivaretas i prosessen.

Bevisstgjøring og motivasjon av de ansatte er nødvendig for at en slik prosess skal lykkes. En miljøsertifiseringsprosess vil føre til at folk må gjøre en del ting på en annen måte. Det er derfor viktig med god informasjon om

- hva miljøsertifisering er
- hva kreves for å bli miljøsertifisert
- hvordan prosessen blir lagt opp
- tiltak som skal gjennomføres

Det er viktig å sørge for god dokumentasjon av resultater, planer, regelverk og retningslinjer, tiltak og prosesser.

Virksomheten bør være realistiske om hva en kan få til. Det er som regel mest å hente i begynnelsen, etter hvert vil nye tiltak kunne bli kostbare. Vær bevisst på miljøperspektivet når det likevel skal gjøres endringer, særlig ved rehabilitering av bygninger/lokaler.

Det er også viktig å konsentrere seg mest om det som virkelig monner. Normalt er det mest å hente ved energieffektivisering, mindre flyreiser og høyere kollektivandel ved reiser til og fra jobb.

Enkelte av tiltakene kan oppleves som irriterende av de ansatte. Dersom disse tiltakene er nødvendig for et godt resultat, er det viktig at den overordnede motivasjonen er på plass. Det må også gjøres en kost/hyttevurdering, kanskje en skal droppe ting som likevel ikke har så mye å si.

En del av tiltakene som gjennomføres kan føre til at virksomheten sparer penger. En måte å øke motivasjonen blant de tilsatte er å la (noe av) innsparingen komme de tilsatte til gode i form av velferdstiltak eller lignende.

Målet med miljøsertifisering er selvsagt å bidra til at virksomheten reduserer sin belastning på miljø og klima. En slik prosess kan imidlertid også ha andre gunstige bieffekter, som lavere kostnader, mer systematisk arbeidsmiljøarbeid, økt kunnskap om miljø og klima og sterkere fellesskapsfølelse gjennom at alle er med på et positivt prosjekt.

4. IDEER TIL LOKALE TILTAK

Det er mange små og store tiltak som kan gjennomføres i den enkelte virksomhet. Alt kan ikke gjøres alle steder, men alle kan gjøre noe. Mange klimavennlige tiltak er også økonomisk lønnsomme - noen med en gang, andre i løpet av kort tid etter at en investering er gjort. Tiltak som er økonomisk lønnsomme i løpet av en toårsperiode vil det ofte være mulige å argumentere for og gjennomføre.

Å satse på klima er også ofte ensbetydende med å satse på kvalitet. Skal man for eksempel rehabilitere et bygg etter høye klimastandarder vil man være avhengig av høy kompetanse blant håndverkerne som skal utføre oppdraget. Tett oppfølging av leverandører og tjenestetilbydere vil kunne sikre kvaliteten i alle ledd - også når det gjelder klimaet.

Å inkludere klima som en del av medbestemmelsesapparatet vil sikre medbestemmelse under planlegging og gjennomføring av tiltak.

Det kan også fremmes krav på vegne av medlemmene som både er klimavennlige og økonomisk lønnsomme for medlemmene, som for eksempel sponsete månedskort på kollektivtransport.

Offentlige virksomheter er ofte store arbeidsplasser og innkjøpere/bestillere i lokalsamfunn og vil dermed kunne påvirke det lokale næringslivet og annen lokal virksomhet. Bruker dere denne påvirkningskraften til å frem-

me klimavennlig utvikling rundt dere kan klimaarbeidet få store ringvirkninger! Her har vi samlet noen ideer:

Transport

På transportfeltet kan det gi resultater både å gå gjennom virksomhetens transport, og gjennomføre tiltak for å legge til rette for miljøvennlig transport til og fra virksomheten.

- Gå gjennom virksomhetens transport.
- Er det noe som er unødvendig og kan kuttes?
- Er det noe som kan gjøres mer miljøvennlig? For eksempel:
  - Å leie en buss for å frakte ansatte til en konferanse eller lignende, i stedet for at alle kjører hver sin bil.
  - Å organisere felleskjøring så bilene som kjøres til konferanser og lignende er fulle.
  - Å legge konferanser og lignende i nærheten av ordinær kollektivtrafikk
- Invester i videokonferanseutstyr om det kan redusere transport til møter
- Internt klimafond fra flyreiser: Sett av et beløp for hver flyreise til bruk på et miljøtiltak innenfor eller utenfor virksomheten
- Hvis det skal kjøpes inn nye firmabiler - kan det være hybrid- eller elbiler?
- Sponset månedskort for kollektivtrafikk for de ansatte.

Dette kan være særlig aktuelt på arbeidsplasser som har gratis eller subsidiert parkering, for å sikre at arbeidstakere som tar kollektivtrafikk til jobb ikke får dårligere vilkår enn de som kjører.

- Sponsete sykler steder man kan sykle til jobb
- Høyere godtgjøring for syklende enn det som følger av satsene i statens reiseregulativ
- Tilgjengelige dusjer og garderober for å gjøre det mer fristende å sykle til jobb

Innkjøp

- Innføre klimavennlige innkjøpskriterier. Er det mulig å akseptere noe høyere pris (for eksempel 10 prosent) hvis produktet er klimavennlig?
- Se om det er mulig å redusere innkjøpene av forbruksmateriell
- Gå til innkjøp av varer som har lang levetid. Sjekk livsløpskostnadene - klimavennlige innkjøp kan være dyrere på investeringsstidspunktet, men billigere over tid. Å kjøpe kvalitet vil stort sett være mer miljøvennlig enn å kjøpe billigere ting av dårligere kvalitet som må byttes ut etter kort tid. Dette gjelder særlig varer som bruker energi.
- Unngå tropisk tømmer i panel, parkett og møbler
- Kjøpe inn varer med gjenbruksmuligheter
- Kjøpe inn varer som senere er lette å sortere som avfall
- Kjøpe inn elektriske artikler med lavt energibehov
- Kjøpe inn varer som er miljømerkete
- Erstatt engangsprodukter der det er mulig
- Gjennomgå kantinekosten, og innfør mer fisk og grønnsaker og mindre kjøtt

Bygg

Det er mye klimagevinst å hente i bygg når de skal vedlikeholdes, rehabiliteres eller bygges nye. Ved store rehabiliteringer eller nybygg er det viktig å sikre langsiktige løsninger for energibruk og isolering. Noen punkter som bør vurderes for bygg er:

- Foreta enøk-gjennomgang som en del av vernerundene og det øvrige HMS-arbeidet
- Sett mål for hvor godt energimerke bygget skal ha
- Sørg for at faktisk energibruk blir målt og fulgt opp
- Etterspør energivurderingen av klimaanslaget, og sørg for at driften er tilpasset bruken av bygget
- Sikre bruk av klimavennlige energiformer
- Utfase oljefyring i egne bygg
- Installere varmpumper i bygget
- Installere tidsbrytere i alle rom for automatisk slukking av lys ved arbeidstidens slutt.
- Kombinere tiltaket ovenfor med bevegelsensorer for automatisk slukking av lys i ubrukte rom.
- Redusere varmelekkasje i eksisterende bygg gjennom bedre isolasjon og vinduer
- Kan takene virksomheten eier eller disponerer brukes til å plassere solceller?
- Stille krav om fornybaroppvarming i bygg man leier.

En god regel er at om man kan tjene inn en klimavennlig investering i løpet av fem år,

skal man gjøre det. Tar inntjeningen lengre tid, kan det vurderes ut fra hvor stor klimaeffekten er, og virksomhetens økonomi. Dette gjelder for eksempel tiltak som isolering, solceller eller utskifting av vinduer.

KILDER OG INSPIRASJON

Fischer, Aled Dilwyn (2012):

Samarbeid mellom fag- og miljøbevegelsen
(Framtiden i våre hender)

Livskraftige kommuner:

Miljøarbeid - Inspirasjon og råd for
systematisk miljøinnsats

LO og Unio (2009):

Klimavennlige handlinger på arbeidsplassen (Gyldendal)

Miljøfyrtårnstiftelsen:

<http://www.miljofyrtarn.no/> (Lest 15.03.15)

Nedre Eiker kommune:

Kort veileder for Nedre Eiker-modellen

NTL sentralforvaltningen:

Tips om miljøsertifisering

Norsk
Tjenestemannslag

PRODUKSJON: LO MEDIA • 0515

